

Miks me peame pühapäeva?

Joosep Tammo, 2021

Meie elus on asju, mille üle me üldiselt ei arutle. Kui oled kasvanud kristlikus peres ja koguduse keskel, siis pühapäeva pidamine on üks neist endastmõistetavustest. Kuid ühiskonna ilmalikustumine ja rahutud ajad tõstavad esile ootamatuid küsimusi. Tõuseb prohveteid, kes väidavad, et kõik senine on vale ja Jumal on andnud neile uusi korraldusi. Üks sellistest üleskutsetest on: parandage meelt ja hakake hingamispäeva s.o. laupäeva pidama!

Miks me siis peame nädala esimest päeva ehk pühapäeva?

Lühike vastus oleks: sellepärast, et Issand Jeesus Kristus on selle ise meile pühitsenud! - Kuidas?

Ülestõusnud Jeesus eelistab oma jüngritega kohtuda nädala esimesel päeval. Mõned näited: "Aga kui hingamispäev oli möödas ja hakkas juba koitma nädala esimese päeva hommikul, tulid Maarja Magdaleena ja teine Maarja hauda vaatama... Ja ennäe, Jeesus ise tuli neile vastu ja ütles: „Olge rõõmsad!“" Mt 28:1 – 10 (samuti Lk 24:13jj.36)

"Kui nüüd selsamal nädala esimesel päeval oli õhtuaeg ja seal, kuhu jüngrid olid kogunenud, olid ukсед lukus, sest nad kartsid juute, tuli Jeesus, jäi seisma nende keskele ja ütles neile: „Rahu teile!“

20 Kui ta seda oli öelnud, näitas ta neile oma käsi ja külge. Siis said jüngrid rõõmsaks Issandat nähes." Jh 20:19

Sellel päeval läkitatakse jüngrid evangeeliumi kuulutama. "Jeesus ütles nüüd neile taas: „Rahu teile! Nõnda nagu Isa on läkitanud minu, nõnda saadan ka mina teid.“

22 Kui ta seda oli öelnud, puhus ta nende peale ja ütles neile: „Võtke vastu Püha Vaim! 23 Kellele te iganes patud andeks annate, neile on need andeks antud, kellele te patud kinnitate, neile on need kinnitatud.“ Jh 20:21-23

Nii on see saanud kristlastele "Issanda päevaks". "See on päev, mille Issand on teinud: ilutsegem ja rõõmutsegem temast!" Ps 118:24

Kuna nädala esimene päev oli tööpäev, siis kogudus kogunes õhtuti.

" Aga nädala esimesel päeval, kui me olime kogunenud leiba murdma, arutles ja väitles Paulus nendega, ja et ta tahtis järgmisel päeval lahkuda, pikendas ta kõnet keskööni." Ap 20:7

"Korjandusest pühade jaoks: nii nagu ma olen korraldanud selle Galaatia kogudustes, nõnda tehke ka teie. 2 Iga nädala esimesel päeval pangu igaüks teist midagi tallele oma jõudu mööda, kuidas ta käsi lubab, et raha ei korjatakse alles siis, kui ma tulen." 1Kr 16:1-2

Nädala esimese päeva pidamist tunnistab ka „Kaheteistkümne apostli õpetus“, täispika nimega „Issanda õpetused paganarahvastele 12 apostli läbi ehk Didache“ (õpetus). See on kirjutatud u. aastatel 80-120 tõenäoliselt Süürias. Selliseid kogunemisi iseloomustas rõõm usklite osadusest ja Issanda taastulekust. Ignatius Antiookiast (surn. u.110. a.) rõhutab, et sellel päeval kogunemine on kristlaste tunnus võrreldes vana korra pooldajatega.

Nagu eelpool ütlesin, nädala esimene päev ehk pühapäev oli tööpäev ja selletõttu sai kokku tulla alles õhtuti. See päev ei seostu veel töötegemise keeluga. Selles valguses tuleks lugeda ka Hb 10:25: "Ärgem jätkem unarusse oma koguduse kooskäimist, nõnda nagu mõnel on kombeks, vaid julgustagem selleks üksteist - ja seda enam, mida rohkem te näete seda päeva lähenevat."

Umbes 300 aasta paiku otsustab Elvira konsiil: "Kui keegi elab linnas ja ei tule kolmel pühapäeval kogudusse, siis tuleks ta lühikeseks ajaks kõrvale panna, et teda korrale kutsuda." Vanemad kristlikud kirjutised näitavad, et seda päeva püüti nii palju kui võimalik pidada juutliku hingamispäeva eeskujul. Nüüd peeti seda aga nädala esimesel ehk Jeesuse ülestõusmise päeval.

Selles praktikas hakkas kaasa helisema ka loomislugu. Sest nagu teame loodi esimesel päeval valgus. "Niisiis, kui keegi on Kristuses, siis ta on uus loodu, vana on möödunud, vaata, uus on sündinud." 2Kr 5:17 Või tuletagem meelde Jh 1:9 - „Tõeline valgus, mis valgustab iga inimest, oli maailma tulemas.“

See päev saab ka uue kristliku nime. - "Issanda päev" – (kr. Kyriake hemera). See on päev, millel on eriline suhe Issanda Kristusega. Ladina "dies dominica", itaalia Domenica, prantsuse Dimanche ja hispaania Domingo.

On veel üks varakristlik nimetus - "**kaheksas päev**". Pärast kuut tööpäeva ja neile järgnenud hingamispäeva ehk sabbatit tuli "kaheksas päev". **See tähistas uue ja suurema loomise algust, mis lõpeb igaveses sabbatirahus.**

Kaasa kõlas ka asjaolu, et kaheksandal päeval lõigati poisslapsi ümber. Nõnda kujunes see päev uue lepingu tunnistamise päevaks, päevaks mil usklikele ilmus ülestõusmise valgus ja püha õhtusöömaaja laua juures kinnitati ikka ja jälle, et nüüd elatakse uue seaduse järgi. Niisiis „kaheksas päev“ on uue alguse ja loomise päev.

3. sajandil leiame Tertullianusel (155-220) nimetuse "**Issanda ülestõusmine**" (De oratione 23). Kreeka keeles "anastasimos hemera". Pühapäev on ülestõusmise päev (vene keeles "voskressenje").

Tänastes vaidlustes pühade päevade ja nende tähenduse üle kasutatakse argumenti nagu oleks nädala esimese päeva pidamine seotud kuidagi päikese kultusega. Saksa „Sonntag“ ja inglise „Sunday“ vihjaksidki nagu otsesele seosele päikesega.

Selline tõlgendus ulatub kreeka-rooma planetaarse nädala skeemi, mis kujunes Vahemere ruumis välja 1. kuni 3. sajandil. Aluseks on siin **7 planeedi süsteem**. Tookord loeti planeetide hulka ka päike ja kuu. Planeetidele omistati jumalik vägi ja neid teeniti ka jumalatena. Igal planeedil oli oma nimi:

Saturn (kronos)

Sol - päike (Helios)

Luna - kuu (Selena)

Mars - (Ares)

Merkur - (Hermes)

Jupiter - (Zeus)

Venus - (Afrodite)

Erilist rolli kogu selles loos mängis keiser Konstantinuse dekreet 3.03.321. a. Sellel aastal tähistasime me 1700 aasta möödumist sellest dekreedist, mis kuulutas "päikese päeva" ehk pühapäeva töövabaks päevaks.

Keiser Konstantinus oma dekreedis lähtus ilmselt oma ilmutusest enne kuulsat Mulviuse silla lahingut 312. a. Ta olevat saanud nägemuse, kus taevas moodustus päikesevalgusest X (khi) ja P (rho) sümbol, mida hiljem nimetati Kristuse

monogrammiks, sest X ja P on ka esimesed tähed nimes Khristos. Seejuures olevat ta kuulnud sõnu In hoc signo vinces („selle (märgi) all võida!“).

Pärast esialgseid kõhklusi võtsid kristlased päikesepäeva nimetuse üle. Miks? Sest nad nägid Kristuses "õiguse päikest".

"Aga teile, kes te mu nime kardate,
tõuseb õiguse päike ja paranemine tema tiibade all.
Kristus on maailma valgus." MI 3:20

Jeesus ise oli öelnud: „Mina olen maailma valgus. Kes järgneb mulle, ei käi pimeduses, vaid tal on elu valgus.“ Jh 8:12

„Kuni mina olen maailmas, olen ma maailma valgus.“ Jh 9:5

„Mina olen tulnud valguseks maailma, et ükski, kes usub minusse, ei jääks pimedusse.“ Jh 12:46

Hieronymus (347 - 420) ütleb: "Kui paganad nimetavad pühapäeva päikese päevaks, siis oleme ka meie selle poolt, sest täna on tõusnud õiguse päike ja maailma valgus. Tema tiibade all on õnnistus." (Hom.indom. Paschae)

Kuid oli ka üks negatiivne asjaolu.

Selle keiserliku dekreeidi rakendamisel võeti üha enam eeskujuks Vana Testamendi hingamispäeva pidamist. Esialgse ülestõusnud Issandaga kohtumise päeva rõõmu ja rahu asemel sunniti rahvaid range kasvatuse, trahvide ja karistuste läbi tööst loobuma. Päeva kristoloogiline sisu taandub ja asendub vanatestamentliku korruga.

Tänane ülesanne on pühapäev, ülestõusnud Issandaga kohtumine päev, koguduse jaoks taas avastada. Seda ei ole vaja ainult kogudusele, vaid ka ühiskonnale.

Kaasaja tõmbetuules ei tohiks me unustada seda, kes meile selle päeva on pühitsenud. See on ülestõusnud Jeesus Kristus, kes meid sellel päeval tervitab: „Olge rõõmsad!“ Mt 28:9

See mõtisklus toetub paljuski Adolf Adam'i ja Rupert Berger'i Pastoraalteoloogilise käsiraamatu artiklile Sonntag. Lk 479-484 St. Benno-verlag GmbH Leipzig 1982